

Sygn. akt I ACa 1032/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Michał Kłos

Sędziowie: SSA Anna Beniak (spr.)

SO del. Sylwia Łopaczewska

Protokolant: st. sekr. sąd. Jacek Raciborski

po rozpoznaniu w dniu 21 stycznia 2016 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **G. J., C. J., S. J. i J.**

J.

przeciwko (...) **Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 7 maja 2015 r. sygn. akt I C 756/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz G. J., C. J., S. J. i J. J. (2) kwoty po 1800 (jeden tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1032/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 7 maja 2015 roku wydanym w sprawie z powództwa G. J., C. J., S. J., J. J. (2) przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o odszkodowanie i zadośćuczynienie, Sąd Okręgowy w Kaliszu:

I. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki G. J. 50.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2013 roku tytułem zadośćuczynienia;

II. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki G. J. 30.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 3 marca 2009 roku tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej;

III. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda C. J. 50.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2013 roku tytułem zadośćuczynienia;

IV. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda C. J. 20.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 3 marca 2009 roku tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej;

V. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda małoletniego S. J. reprezentowanego przez matkę - G. J. 50.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2013 roku tytułem zadośćuczynienia;

VI. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda małoletniego S. J. reprezentowanego przez matkę - G. J. 20.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 3 marca 2009 roku tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej;

VII. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda małoletniego J. J. (2) reprezentowanego przez matkę - G. J. 50.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2013 roku tytułem zadośćuczynienia;

VIII. zasądził od pozwanego (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda małoletniego J. J. (2) reprezentowanego przez matkę - G. J. 20.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 3 marca 2009 roku tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej;

IX. oddalił w pozostałej części powództwa C. J., S. J. i J. J. (2);

X. orzekł o kosztach procesu.

Powyższy wyrok został wydany w oparciu o poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne, a z których w zakresie stanowiącym przedmiot zaskarżenia wynika, że w dniu 26 stycznia 2008 roku w S. R. Z., kierujący samochodem osobowym marki P. skręcił w lewo nie ustępując pierwszeństwa jadącemu z przeciwka samochodowi marki M. (...).

Na skutek zderzenia zginął kierowca P. J., a pasażerowie C. J.

i J. J. (2) odnieśli obrażenia. Sprawca wypadku miał samochód ubezpieczony przez pozwanego (...) Towarzystwo (...) Spółkę Akcyjną w W.. Pismem z dnia 26 listopada 2008 roku powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwot po 50.000 złotych odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej. Decyzją z dnia 2 marca 2009 roku pozwany wypłacił kwoty po 30.000 złotych na rzecz dzieci i 20.000 złotych na rzecz żony tytułem zadośćuczynienia. Pismem z dnia 12 września 2013 roku powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwot po 150.000 złotych na rzecz powodów i 100.000 złotych na rzecz powódki tytułem zadośćuczynienia oraz po 30.000 złotych odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej. Decyzją z dnia 18 października 2013 roku pozwany odmówił wypłaty żądanych świadczeń.

Powódka G. J. była żoną poszkodowanego P. J.. Powodowie C. J., J. J. (2) i S. J. byli synami zmarłego.

W chwili zdarzenia poszkodowany miał 46 lat, powódka miała 42 lata, małżeństwem byli 19 lat, a powodowie: C. J. miał 17 lat, J. J. (2) miał 9 lat, a S. J. miał 7 lat. Aktualnie powódka ma 50 lat, a powodowie: C. J. ma 24 lata, J. J. (2) ma 16 lat, a S. J. ma 15 lat.

P. J. prowadził działalność gospodarczą, w której miał dwa punkty sprzedaży, zatrudniał 7-8 pracowników, w tym W. B. - brata powódki. W 2006 roku osiągnął dochód w kwocie 223.505,95 złotych przy przychodach w kwocie 2.792.836,28 złotych. Po przejściu firmy przez powódkę osiągnęła z działalności gospodarczej w 2008 roku dochód w kwocie 162.174,94 złotych przy przychodach w kwocie 2.183.617,87 złotych. Poszkodowany wspierał finansowo przedszkole, szkołę, straż pożarną i kościół. Powódka pracowała w Urzędzie Skarbowym.

Po śmieci P. J. powódka zrezygnowała z pracy w Urzędzie Skarbowym, gdzie aktualnie zarabiałaby ok. 2.500 - 3.000 złotych. Po trzech tygodniach powódka przejęła po mężu prowadzenie hurtowni artykułów wyposażenia domów,

na której wcześniej nie znała się. Powódka po przejęciu licznych obowiązków zawodowych wracała do domu około godziny 18 do domu.

Sytuacja finansowa powodów pogorszyła się. Teraz powodowie ograniczają wydatki. Od śmierci ojca tylko raz wyjechali na wakacje w 2010 roku do Chorwacji, podczas gdy wcześniej często gdzieś razem wyjeżdżali.

Rozważając zasadność dochodzonego przez powodów na podstawie art. 446 § 3 k.c. tytułem dalszego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci odpowiednio męża powódki i ojca powodów, Sąd Okręgowy uznał, że śmierć P. J. niewątpliwie doprowadziła do znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że przywołany przepis stanowi podstawę do odszkodowania wyłącznie za szkodę majątkową, rozumianą jako skutki także w zakresie przeżyć psychicznych, a więc szeroko rozumianej sytuacji materialnej. W związku z tym konieczne jest przyjęcie bliżej nie sprecyzowanych strat natury majątkowej wynikających z rozstroju zdrowia spowodowanego śmiercią osoby najbliższej. Ocena „znacznego pogorszenia” polega na porównaniu sytuacji osoby uprawnionej z uwzględnieniem okoliczności wpływających na jej warunki i trudności życiowe, stan zdrowia, wiek, cechy osobiste (stopień zaradności i przedsiębiorczości), stosunki rodzinne, majątkowe i warunki wychowawcze (w przypadku dzieci) z sytuacją, która miałaby miejsce, gdyby osoba zmarła pozostała przy życiu.

Sąd Okręgowy wskazał, że na skutek śmierci P. J. powodowie utracili dochody uzyskiwane z pracy zawodowej powódki w urzędzie skarbowym. Aktualnie osiągałaby ona dochody w kwocie co najmniej 2.500 złotych miesięcznie. Ponadto dochody z hurtowni (...) po jego śmierci znacznie się zmniejszyły. Za jego życia roczne dochody z działalności gospodarczej

w 2006 roku wynosiły 223.505,95 złotych, a po przejęciu firmy przez powódkę osiągnęła z działalności gospodarczej w 2008 roku dochód w kwocie 162.174,94 złotych, co wynikało między innymi ze spadku obrotów. Spadku dochodów nie zrekompensowała uzyskana przez powodów renta rodzinna początkowo na

4 osoby w kwocie łącznej kwocie 939,66 złotych na 4 osoby, a po ukończeniu nauki przez C. J. i utracił prawa do renty rodzinnej wysokość renty rodzinnej na 3 osoby wynosiła w 2013 roku 1.075,37 złotych. Poszkodowany gdyby żył, to prowadziłaby z powodami wspólne gospodarstwo domowe. Po jego śmierci to na powódkę spadły wszelkie obowiązki związane z utrzymaniem siebie i 3 dzieci oraz domu. Powodowie odczuli zmniejszenie dochodów rodziny poprzez ograniczenie bieżących wydatków i konieczność rezygnacji ze wspólnych wyjazdów wakacyjnych oraz w czasie ferii.

Powódka w chwili śmierci męża miała 42 lat, a mąż miał 46 lat. Uwzględniając okres statystycznego przeżycia mężczyzn i kobiet w Polsce należało przyjąć, że powódka tworzyłaby rodzinę wspólnie z mężem co najmniej 26 lat. Natomiast przez tyle lat powodowie mogli liczyć na wsparcie ojca

w postaci: w okresie do zakończenia nauki finansowanie ich utrzymania, a później poprzez jego wsparcie finansowe, a następnie choć przez doświadczenie życiowe. Dochody rodziny w wyniku konieczności rezygnacji

z pracy zawodowej powódki spadły o 2.500 złotych miesięcznie, a po uwzględnieniu renty rodzinnej w kwocie około 1.000 złotych spadły o 1.500 złotych. Ponadto dochody z hurtowni zmniejszyły się w samym 2008 roku

o kwotę około 60.000 złotych. Należy zauważyć, że część dochodów z hurtowni poszkodowany przeznaczyłby także na własne utrzymanie. W związku z tym Sąd przyjął, że sytuacja finansowa rodziny pogorszyła się o kwotę 200.000 złotych. Sąd uznał, że każdemu z powodów przysługuje kwota 50.000 złotych odszkodowania. Pozwany wypłacił powódce kwotę 20.000 złotych, a powodom kwoty po 30.000 złotych, więc Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 30.000 złotych, a na rzecz powodów kwoty po 20.000 złotych tytułem znacznego pogorszenia sytuacji życiowej i oddalił w pozostałym zakresie żądanie dzieci zmarłego.

O odsetkach ustawowych od przyznanego odszkodowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 k.c. Powodowie odsetek żądali od dnia 2 marca 2009 roku, a pozwany wnosil o zasądzenie odsetek od dnia wyroku. Decyzją

z dnia 2 marca 2009 roku pozwany odmówił przyznania odszkodowania ponad kwoty odpowiednio 20.000 złotych (powódka) i 30.000 złotych (powodowie) zgłoszonego w kwotach po 50.000 złotych przez powodów pismem z dnia 26 listopada 2008 roku. Na podstawie powyższych rozważań Sąd pierwszej instancji uwzględnił żądanie powodów od dnia 3 marca 2009 roku, gdyż wówczas pozwany zakończył postępowanie likwidacyjne.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c.

W sprawie zachodzi współuczestnictwo formalne, więc koszty każdego

z powodów Sąd Okręgowy rozliczył osobno. Powódka wygrała sprawę w całości, więc Sąd zasądził od pozwanego zwrot całości kosztów procesu powódki

w kwocie 7.617 złotych, na które składa się opłata w kwocie 4.000 złotych, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych oraz wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w kwocie 3.600 złotych. Natomiast powodowie przegrali sprawę każdy tylko w 12,5 %. W związku z tym Sąd zasądził od pozwanego na rzecz każdego z dzieci poszkodowanego kwotę po 7.117 złotych. Na powyższe koszty składa się opłata w kwocie po 3.500 złotych od wygranej części powództwa oraz całość wynagrodzenia pełnomocnika z opłatą skarbową

w kwotach po 3.617 złotych, Sąd ocenił bowiem, że powodowie przegrali sprawę w nieznacznej części, więc zasadny jest zwrot całości kosztów zastępstwa procesowego. Sąd obciążył wyłącznie pozwanego kwotą 956,06 złotych wydatków sądowych wynikających z kosztów opinii biegłego (786 złotych) oraz wydatków na świadka w kwotach 88,60 złotych i 81,26 złotych. Poniesienie tych wydatków było konieczne w celu prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, a pozwany w zdecydowanej większości przegrał sprawę, natomiast powództwo powódki przegrał w całości.

Apelację od powyższego wyroku złożyła strona pozwana zaskarżając go w części:

- 1) zasądzającej na rzecz G. J. odszkodowanie za znaczne pogorszenie się sytuacji w kwocie 30.000 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 3 marca 2009 roku (pkt II wyroku);
- 2) zasądzającej na rzecz C. J. odszkodowanie za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej kwocie 20.000 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 3 marca 2009 roku (pkt IV wyroku);
- 3) zasądzającej na rzecz S. J. odszkodowanie za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej w kwocie 20.000 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 3 marca 2009 roku (pkt VI wyroku);
- 4) zasądzającej na rzecz J. J. (2) odszkodowanie za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej w kwocie 20.000 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 3 marca 2009 roku (pkt VIII wyroku);
- 5) zasądzającej na rzecz G. J. kwotę 7.617 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania w tym kwotę 3 617 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt X wyroku);
- 6) zasądzającej na rzecz C. J. kwotę 7.117 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania w tym kwotę 3.617 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt XI wyroku);
- 7) zasądzającej na rzecz S. J. kwotę 7.117 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowi w tym kwotę 3.617 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt XII wyroku);
- 8) zasądzającej na rzecz J. J. (2) kwotę 7.117 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania w tym kwotę 3.617 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt XIII wyroku);
- 9) nakazującej ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego kwotę 956 złotych tytułem zwrotu poniesionych przez Sąd wydatków (pkt XIV wyroku).

Strona skarżąca zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- 1) art. 446 § 3 k.c. poprzez przyjęcie, że w ustalonym stanie faktycznym

w stosunku do G. J. kwota 50.000 złotych (30.000 złotych zasądzone oraz 20.000 złotych wypłacone) z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci męża stanowi „stosowne odszkodowanie” podczas gdy okoliczności sprawy uzasadniają przyjęcie, iż jest to kwota 20.000 złotych;

2) art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że G. J. uprawdopodobniła szkodę uzasadniającą przyznanie kwoty 50.000 złotych jako stosownego odszkodowania w rozumieniu art. 446 § 3 k.c.;

3) art. 446 § 3 k.c. poprzez przyjęcie, że w ustalonym stanie faktycznym w stosunku do C. J. kwota 50.000 złotych (20.000 złotych zasądzone oraz 30.000 złotych wypłacone) z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci męża stanowi „stosowne odszkodowanie” podczas gdy okoliczności sprawy uzasadniają przyjęcie, iż jest to kwota 30.000 złotych;

4) art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że C. J. uprawdopodobniła szkodę uzasadniającą przyznanie kwoty 50.000 złotych jako stosownego odszkodowania w rozumieniu art. 446 § 3 k.c.;

5) art. 446 § 3 k.c. poprzez przyjęcie, że w ustalonym stanie faktycznym w stosunku do S. J. kwota 50.000 złotych (20.000 złotych zasądzone oraz 30.000 złotych wypłacone) z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci męża stanowi „stosowne odszkodowanie” podczas gdy okoliczności sprawy uzasadniają przyjęcie, iż jest to kwota 30.000 złotych;

6) art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że S. J. uprawdopodobniła szkodę uzasadniającą przyznanie kwoty 50.000 złotych jako stosownego odszkodowania w rozumieniu art. 446 § 3 k.c.;

7) art. 446 § 3 k.c. poprzez przyjęcie, że w ustalonym stanie faktycznym w stosunku do J. J. (2) kwota 50.000 złotych (20.000 złotych zasądzone oraz 30.000 złotych wypłacone) z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci męża stanowi „stosowne odszkodowanie” podczas gdy okoliczności sprawy uzasadniają przyjęcie, iż jest to kwota 30.000 złotych;

8) art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że J. J. (2) uprawdopodobniła szkodę uzasadniającą przyznanie kwoty 50.000 złotych jako stosownego odszkodowania w rozumieniu art. 446 § 3 k.c.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

- 1) oddalenie powództwa w całości z tytułu odszkodowania życiowej dla G. J.;
- 2) oddalenie powództwa w całości z tytułu odszkodowania życiowej dla C. J.;
- 3) oddalenie powództwa w całości z tytułu odszkodowania życiowej dla S. J.;
- 4) oddalenie powództwa w całości z tytułu odszkodowania życiowej dla J. J. (2).

Ponadto strona skarżąca wniosła o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych oraz stosunkowe rozdzielenie kosztów procesu w postępowaniu przez Sądem pierwszej instancji w oparciu o art. 100 zd. 1 k.p.c.

W odpowiedzi na apelację powodowie wniesli o jej oddalenie, utrzymane w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji oraz o zasądzenie na ich rzecz od strony pozwanej kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny podzielił w całości ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, które mają oparcie w należycie zebranych w sprawie i właściwie ocenionym materiale dowodowym, a przy tym nie są w istocie kwestionowane przez

pozwanego w postępowaniu apelacyjnym. Strona pozwana przyznała również, że u powodów doszło do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, ale wywodziła, że powyższa szkoda została naprawiona wypłatami dokonanymi przed wszczęciem procesu.

Sąd drugiej instancji nie podziela tego twierdzenia i uznaje za słuszne stanowisko Sądu Okręgowego, że kwoty wypłacone w postępowaniu likwidacyjnym nie rekompensują wyjątkowo dużego pogorszenia się sytuacji życiowej powodów.

Podstawę prawną roszczenia powodów stanowi art. 446 § 3 k.c. Stosownie do jego treści sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Przywołany przepis stanowi zatem podstawę prawną do kompensaty szkody majątkowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2009 r., sygn. akt I PK 97/09, LEX nr 558566; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 marca 2012 r., sygn. akt I ACa 774/11, opubl. OSAB 2012/1/10-18). Doznanie szkody niemajątkowej (krzywdy) wskutek śmierci najbliższego członka rodziny jest natomiast podstawą innego roszczenia, czyli roszczenia o zadośćuczynienie opartego na art. 446 § 4 k.c., a do zdarzeń mających miejsce przed zmianą ustawy kodeks cywilny wchodzącą w życie od 3 sierpnia 2008 roku na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 k.c., jak ma to miejsce w realiach sprawy, a które to roszczenie jest rodzajowo i normatywnie odmienne od roszczenia o odszkodowanie wywodzonego z art. 446 § 3 k.c.

Odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego obejmuje te szkody spowodowane przez śmierć osoby najbliższej, które nie podlegają wyrównaniu na podstawie innych przepisów, a w szczególności na podstawie art. 446 § 1 i § 2 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2015 roku, sygn. akt II CSK 594/14, L. i wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 sierpnia 2015 roku, sygn. akt I ACa 333/15, LEX nr 1798625).

Przewidując przyznanie „stosownego” odszkodowania, ustawodawca nie zdefiniował kryteriów, które miałyby decydować o „stosowności” odszkodowania. Określając wysokość odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w następstwie śmierci osoby bliskiej sąd jest zobowiązany wziąć pod uwagę różnicę między stanem, w jakim znaleźli się członkowie rodziny zmarłego po jego śmierci, a przewidywanym stanem materialnym, gdyby zmarły żył. Pogorszenie sytuacji życiowej polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale także na utracie rzeczywistej możliwości uzyskania stabilnych warunków życiowych oraz ich realnego polepszenia. Ustawodawca posługując się określeniem stosownego odszkodowania pozostawił ostateczny jego wymiar ocenie sędziowskiej, opartej jednak na analizie wszystkich okoliczności faktycznych danej sprawy istotnych dla określenia jego zakresu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31 marca 2015 r., sygn. akt VI ACa 863/14, LEX nr 1680053 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. I ACa 1065/13, LEX nr 1439189). Odszkodowanie przewidziane w art. 446 § 3 k.c. powinno stanowić adekwatne, realnie odczuwalne przysporzenie, a jego celem jest umożliwienie uprawnionemu przystosowania się do zmienionych warunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2012 r., sygn. akt II CSK 677/11, LEX nr 1228438).

Sąd Okręgowy w Kaliszu wydając zaskarżony wyrok wziął pod uwagę sytuację życiową powodów, w której znajdowali się oni przed tragicznym zdarzeniem z dnia 26 stycznia 2008 roku i dokonał porównania tej sytuacji z sytuacją powodów, w której znajdują się obecnie, czyli po śmierci ojca i męża. Ponadto Sąd pierwszej instancji miał na względzie i to, że P. J. w chwili śmierci miał 46 lat, a zatem jeszcze przez co najmniej kilkanaście lat jego aktywność zawodowa stanowiłby wsparcie finansowe dla swojej rodziny (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 września 2015 roku, sygn. akt I ACa 407/15, LEX nr 1842332).

Pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale obejmuje także przyszłe szkody majątkowe, często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia, niemniej prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej. Sytuacja życiowa w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. to ogół czynników, składających się na położenie życiowe jednostki, to także trudne do wyliczenia wartości

ekonomiczne (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 czerwca 2015 r., sygn. akt I ACa 107/15, LEX nr 1771336).

W świetle powyższego należało uznać, że w okolicznościach niniejszej sprawy określenie przez Sąd Okręgowy wysokości należnego powodowi odszkodowania nastąpiło z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, mających wpływ na jego wysokość i nie może być w żadnym razie uznane za zawyżone. Wbrew twierdzeniom pozwanej nie można przyjąć, żeby dotychczas wypłacone odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej było wystarczające i w pełni rekompensowało poniesioną w tym zakresie przez powodów szkodę. Okoliczność tego rodzaju, że powódka kontynuuje prowadzenie działalności nie może świadczyć o tym, iż nie doszło do pogorszenia się sytuacji majątkowej rodziny na skutek śmierci P. J..

Nie można też zgodzić się ze stroną skarżącą, że różnice w dochodach za 2006 i 2008 rok nie są znaczące. Jak wynika z zeznania o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) w roku podatkowym 2006 przychód z tytułu tej działalności wynosił 2.792.836,28, koszty jego uzyskania wyniosły 2.569.330,33 złotych, a zatem dochód kształtował się na poziomie 223.505,95 złotych (k. 27), czyli średniomiesięcznie około 18.625 złotych. Tymczasem w roku 2008 przychód wyniósł 2.183.617,87 złotych, koszty jego uzyskania 2.021.442,93 złotych, co dało dochód na poziomie 162.174,94 złotych, czyli w skali miesiąca około 13.514 złotych. Dokonując zestawienia tychże kwot, należy podkreślić, że różnica pomiędzy wynosi około 5.000 zł miesięcznie .

Ponadto ująć uwadze nie może, że po śmierci męża, powódka przejęła wprawdzie prowadzenie działalności gospodarczej męża, ale musiała zrezygnować z wykonywanej pracy w urzędzie skarbowym. G. J. była księgową, a jej dochód wyniósł w 2008 roku 31.280,34 złotych, czyli miesięcznie dawało to około 2.606 złotych (k. 32 odwr.). W konsekwencji rodzina została pozbawiona dochodów w wysokości około 6.500 złotych miesięcznie, albowiem należy uwzględnić, że została przez ZUS przyznana renta rodzinna, która w 2008 roku wynosiła po podzieleniu jej na cztery osoby, po 234 złotych (k. 42). W 2013 roku wysokość świadczenia z tego tytułu wyniosła 1.075,37 złotych (k. 43). Wzrosły też wydatki rodziny, wynikające chociażby z ponoszenia kosztów wieloletniego leczenia powódki, podjętego po śmierci męża.

Z zaprezentowanego wyżej zestawienia dochodów, jakie były osiąmane w gospodarstwie domowym powodów przed śmiercią P. J., a jakie były uzyskiwane po dacie zdarzenia wynika, że doszło do znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej. Odmiennie przekonanie strony skarżącej, nie znajduje w realiach niniejszej sprawy uzasadnienia, a zatem nie może prowadzić do zmiany skarżonego orzeczenia w postulowanym kierunku.

Na tle poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, nie budzi najmniejszych wątpliwości, że utrata części dochodów osiąganym uprzednio przez P. J. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej oraz wynagrodzenia uzyskiwanego przez powódkę, stanowią w każdym miesiącu znaczący uszczerbek majątkowy. Zauważyć bowiem należy, że miesięczna strata rodziny odpowiada około 2,5 średnim wynagrodzeniom krajowym. Miała więc realny i odczuwalny wymiar dla powodów. Przed śmiercią P. J. jego rodzina żyła na bardzo wysokim poziomie. Zmarły był pracowitym i przedsiębiorczym człowiekiem. Po jego śmierci powódka stanęła przed koniecznością samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej męża, mimo powstałych problemów zdrowotnych.

Nadto zarówno G. J., jak i pozostali powodowie utracili, płynącą od P. J. pomoc w sprawach życia codziennego i zapewniane przez niego poczucie bezpieczeństwa. Należało zatem uznać, że spełnione zostały ustawowe przesłanki, warunkujące przyznanie powodowi odszkodowania, w wysokości zasądzonej przez Sąd Okręgowy.

Nie można podzielić zarzutu pozwanej jakoby żądanie powodów z tytułu dalszego odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej na skutek śmierci męża i ojca nie zostało udowodnione.

Odszkodowanie z art. 446 § 3 k.c. ma być stosowne, czyli nie musi opierać się na szczegółowych wyliczeniach dochodów uzyskiwanych przez zmarłego członka rodziny i wystarczające jest wykazanie, że po śmierci najbliższego członka

rodziny doszło do znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej uprawnionego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 25 czerwca 2014 r., VI ACa 1601/13, LEX nr 1537497). Nie można pomijać i tego, że synowie P. J. w dacie zdarzenia byli małoletni, mieszkali z rodzicami, a zatem zaistniała szkoda majątkowa bezpośrednio ich dotknęła i miała wpływ na ich poziom życia.

Konkludując Sąd pierwszej instancji, po uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności niniejszej sprawy prawidłowo ustalił, że kwotą stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów jest kwota po 50.000 złotych na każdego z nich, a skoro pozwany przed wytoczeniem powództwa wypłacił już powódce G. J. kwotę 20.000 złotych, to powództwo z tego tytułu zasługiwało na uwzględnienie do kwoty 30.000 złotych, zaś na rzecz każdego z synów kwotę po 30.000 złotych, a zatem powództwo zasługiwało na uwzględnienie co do kwoty po 20.000 złotych na rzecz każdego z dzieci.

Odnosząc się natomiast do zarzutów w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd drugiej instancji uznał, że nie zasługują one na uwzględnienie.

Zasady zwrotu kosztów uregulowane są w kodeksie postępowania cywilnego w art. 98 – 110. W niniejszej sprawie orzeczenie o kosztach sądowych zostało wydane na podstawie art. 100 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczącej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Przy orzekaniu o kosztach postępowania na podstawie art. 100 k.p.c. istotne znaczenie ma wynik sprawy w danej instancji oraz rozmiar wydatków poniesionych przez strony. Ocena przeprowadzana jest poprzez porównanie rozmiaru żądania uwzględnionego w wyroku z całym dochodzonym roszczeniem. Otrzymana proporcja powinna następnie posłużyć do określenia należnego stronie zwrotu kosztów. Zastosowanie tegoż przepisu wymaga jednak nie tylko dokonania oceny ostatecznego wyniku sprawy, lecz podlega także dyskrecjonalnej ocenie sędziowskiej (por. postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 17 maja 2012 roku, sygn. akt I CZ 106/11, LEX nr 1242990).

Za prawidłowe Sąd Apelacyjny uznaje rozstrzygnięcie o kosztach sądowych powodów wydane w oparciu o zasadę wyrażoną w art. 100 zd.2 k.p.c. (...) zmarłego przegrali proces jedynie w części odpowiadającej 12 %. Obciążenie strony pozwanej opłatami od uwzględnionej części powództwa sądowych i całymi kosztami zastępstwa procesowego było uzasadnione. Przekonuje o tym charakter dochodzonych roszczeń, jako zależnych od oceny Sądu. Jeśli chodzi o roszczenia G. J., to były uwzględnione w całości, a zatem należało orzec o pełnym zwrocie poniesionych przez nią kosztów.

Z tych wszystkich względów, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację strony pozwanej, jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd drugiej instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 6 pkt 5 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013, poz. 461 ze zm.).